

PAPER DETAILS

TITLE: BİR SERBEST ZAMAN ETKİNLİĞİ OLARAK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANIMI İLE YALNIZLIK ARASINDAKİ

AUTHORS: Enderhan KARAKOÇ, Onur TAYDAS

PAGES: 33-45

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/177752>

BİR SERBEST ZAMAN ETKİNLİĞİ OLARAK ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANIMI İLE YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ: CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Enderhan Karakoç* - Onur Taydaş**

ÖZET

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin; internet kullanımları ile yalnızlık arasındaki ilişkilerinin saptanması amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2012 - 2013 öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesi'nde öğrenim gören ve ölçme aracına cevap veren toplam 400 öğrenci oluşturmaktadır. İnternet kullanım amaçlarını ölçme aracı anketler öğrencilere elden ulaştırılarak yüz yüze görüşme yöntemi ile doldurulması temin edilmiştir. Anketler aracılığı ile toplanan veriler bilgisayara girilmiş ve SPSS 15.0 for Windows programı ortamında analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde aritmetik ortalama ve standart sapmanın yanı sıra, t-testi analizi kullanılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda yalnızlık algısının kadın ve erkekler tarafından aynı düzeylerde değerlendirildiği saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: İnternet, yalnızlık, üniversite, öğrenci

RELATION BETWEEN WEB SURFING OF UNIVERSITY STUDENTS AND THEIR LONELINESS AS A LEISURE TIME ACTIVITY: A SAMPLE OF STUDENTS IN CUMHURİYET UNIVERSITY

ABSTRACT

This study is carried out to determine the relationship between loneliness and internet uses of the university students. The study group is a total of 400 students who have answered the measuring instrument studying at the University of Cumhuriyet in 2012- 2013 academic year. Questionnaires, as a measurement tool to measure the aims of their internet use, have been delivered by hand and have been ensured to fill them with the face-to-face method. The data collected via surveys have been entered into a computer and analyzed using SPSS 15.0 for Windows software environment. In the analysis of the data, as well as arithmetic mean and standard deviation, t-test analysis have been used. After the evaluation of the tables created as a result of the analysis, the results have been discussed. As a result of the research conducted, the level of the perception of loneliness has been assessed at the same level both by men and women.

Keywords : Internet, loneliness, university, student

GİRİŞ

İnsanların hem bilgiyi saklama hem de erişme için kullandığı araçlardan birisi olan bilgisayar, önceleri matematiksel işlemlerin daha hızlı yapılması için kullanılmıştır. Ancak 1971 yılında ilk mikroişlemci modeli olan Intel 4004'ün üretilmesi, bilgisayarın boyutlarını küçülmesiyle birlikte, büyük devasa bilgisayarlar birer PC'ye (kişisel bilgisayarlara) dönüşmüştür. Bu dönüşümle paralel olarak gerek programcılık gerekse teknolojik gelişmeler de yaşanmıştır. Bu gelişmeler bilgisayarları lüks

bir araç olmaktan ziyade günlük yaşamın bir eklentisi haline getirmiştir. Bilgisayarın teknolojiyle ilgili gelişmeler sürerken, bir yandan da ARPANET (Advance Projects Agency Network) üzerinde de çalışmalar başlamıştır. 1969 yılında nükleer bir saldırı anında haberleşmenin kesilmemesi ve askeri bilgisayarların birbirleriyle iletişim halinde olmasını sağlamak amacıyla yapılan bu çalışma kitlesel iletişim açısından yeni bir ortamı ortaya çıkarmıştır (Yeşiltaş 2008: 321-322). 1972 yılında FTP'nin (Dosya Transfer Portlarının), 1986 yılında ise Elektronik Postanın ARPANET ile kullanılması

* Yrd.Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

** Öğr.Gör., Cumhuriyet Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu

ya başlaması tüm dikkatleri yürütülen bu proje çekmiştir. Ancak internetin kullanımını kolaylaştıran en önemli adım 1989 yılında “www” (World Wide Web) standardına geçilmesi olmuştur. 1991 yılında internet üzerinde grafik uygulamaların desteklenmesiyle birlikte ve işletim sistemlerinin de internet erişim ayarlarını kolaylaştırmasıyla internet her geçen gün daha çok insan tarafından takip edilir bir hal almıştır (www.wikipedia.com).

Bilgisayarlardaki teknolojik ve yapısal değişim, iletişim teknolojilerindeki gelişim ve paralel olarak kablolu veya kablosuz internet alternatiflerinin çoğalması, cep telefonu devrimi ile birlikte, internet günlük yaşama tamamen entegre olmuş durumdadır. 2000 yılında yalnızca 360 milyon kişi tarafından kullanılan internet 2012 yılına gelindiğinde 2.1 milyar insan tarafından kullanılır duruma gelmiştir (Yüzgeç 2012). Türkiye’deki internet kullanıcı sayısı ise 2002 yılında 2 milyon iken, 2011 yılında 35 milyon, 2012 yılında ise 36,7 milyona ulaşmıştır (Eryazar 2012). İnternetin bu kadar artmasında sosyal medya, yeni yayıncılık araçlarının internet desteği, alternatif medya (blog yazarlığı, internet haberciliği yayıncılığı gibi) veya online oyunların etkisi yadsınamaz boyutlara ulaşmıştır.

Eğlenceye ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştıran internet aracılığıyla yaşadığımız çağ “bilgi çağı” olarak anılmaya başlamıştır. Küreselleşmenin ve sınır ötesi yayıncılığın artmasıyla birlikte “küresel köye” dönüşen dünyanın, sınırların birbirine yaklaşmasında hatta kalkmasında internetin payı büyüktür. İlginç içerikleri, kullanım kolaylığı, erişim imkânlarının çeşitliliği ile günlük hayatta vazgeçilmez bir eklenti olan internet özellikle gençler arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yaygınlık Intel firmasının Türkiye’de yaptırdığı bir araştırma ile de göze çarpmaktadır. Araştırmaya göre 13 – 29 yaş arasındaki gençler bir gün içerisinde en az 190 ila 220 dakika arasındaki sürelerini internete ayırmaktadırlar (www.trt haber.net).

İnternete ayrılan süreler ve kullanım amaçları dikkate alındığında, bireylerin internetteki sanal dünyaya sıkıştıkları düşünülmektedir. Sanal dünyadaki sohbetlere ve arkadaşlıklara, sahte arkadaşlıklara veya kendi yarattıkları

sahte anılara/kimliklere bağımlı olan bireyler internete her sefer daha fazla vakit geçirir duruma gelmişlerdir. Öğrencilerin internet üzerinde geçirdikleri zamanın sosyalleşmeleri için kullanabilecekleri zamanın önüne geçtiği, bu nedenle internette birçok arkadaşı olan, pek çok konuda yorum yapan öğrencilerin gerçekte yalnız olduğu düşünülmektedir Aynı zamanda sanal dünyada sıklıkla konuşmalara katılıp kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilen öğrenciler, gerçekte içine kapanma eğilimi göstermekte bu da yalnızlıklarını arttıran bir sebep olarak görünmektedir. Bu bilgilerin ışığında üniversite öğrencilerinin ise internet kullanımlarını ölçmek amacıyla yapılan araştırmada ilk olarak; serbest ve boş zaman kavramları, daha sonra yalnızlık kavramı açıklanmaya çalışılacak, en son bölümünde de istatistiksel veriler ışığında değerlendirmeler yapılacaktır. Çalışmanın alana katkısı da yapılan bu analizler sonucunda ortaya çıkan verilerle şekillenecektir. Yalnızlık ve internet bağımlılığı üzerine de yapılan birçok araştırmaya ek olarak yapılan bu çalışma üniversite öğrencilerinin durumu bakımından konuya farklı bir perspektif getireceği düşünülmektedir.

1. SERBEST VE BOŞ ZAMAN KAVRAMLARI

Günlük yaşam içerisinde yapılan bütün faaliyetleri düzenlemek için kullanılan bir birim olan zaman, insan davranışlarının şekillenmesinden, bireylerin sosyalleşmesine kadar her konuda etkili bir kavramdır. Marks’a (Aktaran: Şahin 2012) göre zaman insan gelişmesinin alanıdır. Bu gelişim içerisinde zaman, insanın zorunlu aktiviteler için ayırdığı zaman ile bunların dışında kalan zaman olmak üzere iki şekilde incelenmektedir. Özellikle teknolojik gelişmeler ve kitle iletişim araçlarının çeşitliliğinin/kullanımının arttığı günümüz toplumlarında çalışma dışı saatlerin verimli kullanımı üzerine çalışmalar artmaktadır. Çalışmaların birçoğu çalışma dışı saati sadece boş zaman kavramı üzerinden ele alıp incelerken, yeni yapılan çalışmalar artık Boş Zaman (Free Time) ile Serbest Zaman (Leisure Time) kavramlarını gündeme getirerek, çalışma dışında kalan saatlerin verimli kullanımını incelemeye yönelmişlerdir. Genel olarak terminolojide sıklıkla karışan bu iki kavram günümüz araştırmalarında birbirinden farklı aktiviteleri ve bu aktivi-

telere ayrılan zamanları incelemek için kullanılmaktadır. Boş zaman üzerine araştırmalarıyla tanınan Tezcan'da benzer bir ayrımı, "Boş Zamanlar Sosyolojisi" isimli eserinde yapmıştır. Zaman kavramını *var olmakla ilgili olan zaman, geçimle ilgili zaman ve boş zaman* olmak üzere üç gruba ayırarak bir bireyin gün içindeki tüm davranışlarını bir başlık altına toplamıştır. Aynı çalışmada boş zamanı ise *gereksinimler, çalışma dışı zorunluluklar ve boş zaman* olarak ayırtmıştır. Yani Tezcan (1993: 8-11)'a göre bir kişi bir yere yemek yemek veya birşeyler içmek için mecburiyetten gidiyorsa bu bir faaliyet değil zorunluluktur, ancak sosyal bir çevreyle bir araya gelmek ve bir paylaşımda bulunmak için bir mekâna gidiyor, yemek yiyorsa bunu bir boş zaman faaliyeti olarak tanımlamaktadır.

Tezcan'ın yaptığı *gereksinimler, çalışma dışı zorunluluklar* dışında kalan faaliyetler araştırmalarda artık serbest zaman (Leisure Time) olarak değerlendirilmektedir. Çünkü her bireyin fizyolojik ihtiyaçlarının olduğu kuşkusuz yadsınamayacak bir gerçektir, yemek yemek, uyumak gibi ihtiyaçların giderildiği zamanlar genel olarak boş zaman olarak değerlendirilirken, bu aktivitelerin dışında kalan zamanlar ise birçok araştırmacı tarafından serbest zaman olarak değerlendirilmektedir. Terimin tarihsel gelişimi incelendiğinde, Leisure teriminin Latince "licere", Fransızcada ise "loisir" kelimelerinde türediği bilinmektedir (McLean ve ark. 2008: 33).

Serbest zamanın boş zaman kavramından ayrılması gerektiğini düşünen Murphy, serbest zamanı temel ihtiyaçlar ile çalışma zamanı dışında kalan özgür zaman olarak adlandırmıştır. Murphy'e (Aktaran: Veal 1992: 5) göre serbest zaman, bireyin serbest zamanını şekillendirirken kendi istek ve arzularını ön planda tutmaktadır. Yani ihtiyaçların düzeyleri bireylere göre farklılık gösterebilmektedir ve bu düzeyler insanların günlük faaliyetlerini yani serbest zamanlarını şekillendirmektedir. Serbest zaman kavramının gelişimine tarihsel bir bakış açısı sunan McLean ve arkadaşları ise, serbest zamanın Aristoteles'e kadar uzanan bir kavram olduğunu ileri sürmüşlerdir. Zamanı gelir durumu açısından ele aldıkları çalışmalarında, kölelerin daha fazla çalıştığı Antik Yu-

nan'da, soyluların ise daha az çalıştığını ve kendilerine serbest zamanlar yaratıklarını ileri sürmüşlerdir. Aristo bireylerin sadece özgür iradeleri ile seçtikleri maddi bir fayda veya gerçekten zorunlu bir fizyolojik ihtiyaç için yapmadıkları tüm faaliyetleri serbest zaman kategorisinde değerlendirmiştir (McLean ve ark. 2008: 39). Oskay ise Aristo'nun serbest zamanını, yaşamın "oyun" ile birlikte yürütülmesi gereken aktiviteler olarak değerlendirmiştir. Oskay, Aristo'nun müziğin ve sanatın özgür insanların ekonomik kaygılara düşmeden yürüttükleri seçkin bir etkinlik olarak değerlendirmiştir (Aristo'dan Aktaran: Oskay 2001: 12). Huizinga'nın, Aristo'nun özgür ve çalışma dışı olmayı evrenin ilkesi saymasından hareketle diagoge dediği serbest zamanın paideia (insanın yüceltilmesi) için kullanmasını ilginç saymasına atıfta bulunan Oskay (2001: 17), Huizinga'nın görüşleriyle serbest zaman faaliyetlerinin bilinç sahibi ve eşit insanlar arasında oynanan bir oyun olduğunu savunmuştur.

Burke (1996: 136-138), serbest zaman kavramının her dönemin kendi içinde değerlendirilmesi gerektiğini belirterek modernleşme ile birlikte bireylerin serbest zaman faaliyeti olarak hobilere daha fazla zaman ayırdıklarını söylemiştir. Serbest zamanın "*ödüleştirici*" veya "*yabancılaştırıcı*" özelliklerine atıfta bulunan Wilensky (1960: 559-560) serbest zamanın televizyon izleme ve dinlenmeye odaklı olan endüstri toplumlarında yaratıcılıktan ve etkililikten uzak olduğunu savunmuştur. Veblen (1915: 93-94) ise, serbest zaman etkinliklerinin aylak sınıf olarak adlandırdığı sınıf tarafından bir para ve iktidar gösterisi olarak sunulduğunu söylemiştir. Özellikle gelir düzeyi yüksek bireylerin yaptıkları sporun bile bir farklılaşma yarattığını ifade etmiştir.

Aydoğan (2000: 19-22) da serbest zamanı özgür bir irade ile gerçekleştirilen, fizyolojik ihtiyaçların dışındaki kültürel ve sanatsal etkinliklerden oluştuğunu söylemiştir. Aydoğan, Tezcan'ın boş zaman sınırlandırmasından hareketle, serbest zamanın, boş zaman içerisinde var olan bir süreç olduğunu belirtmiştir. Herhangi bir kişi bir faaliyet yapmaya zorlanıyor bu faaliyetin serbest zaman faaliyeti olmadığını ileri sürmüştür. Herhangi bir zorlamayla veya

herhangi bir amaç doğrultusunda sürdürülmesi de sadece eğlenmek veya dinlenmek için yapılsa ve bu da terimin sık sık karıştırılmasına neden olsa bile, gerçekte eğlenme, dinlenme veya benzeri ihtiyaçlar serbest zamanı kullanan araçlar olarak değerlendirilmiştir (Aydoğan 2000: 19-22). 1969 yılında “Serbest Zaman” isimli bir makale yayınlayan Adorno ise; bireylerin zihnin ve serbest zaman birleşiminin tam olarak tamamlanmadığı ve ikisinde sıra dışı da olsa; bir kontrole direnmeye devam ettiğini ileri sürmüştür (Adorno 1981’den aktaran : Jay 2001: 175-176).

Teknolojik gelişmeler ve toplumsal işbölümü gibi nedenlerden ötürü, bireylerin artık boş zamanlarında yeni faaliyet alanlarına yöneldikleri bilinmektedir. Özellikle kitle iletişim araçlarının çeşitliliği ve içeriklerinin zenginliği bireyleri bu araçları kullanmaya itmiştir. Teknolojinin en fazla takipçisi olarak adlandırılan günümüz gençliğinde, “yeni medya” olarak adlandırılan internet üzerinde geçirdiği vaktin fazlalığı, artık bu aracın bir serbest zaman etkinliğine dönüştüğünü düşündürmektedir.

2. YALNIZLIK

Yalnızlık her insanın yaşadığı süre boyunca belli aralıklarla tanık olduğu, ancak bu tanıklığın şiddetinin kişiden kişiye göre değiştiği bir süreçtir. Kişi dünyaya geldiği andan itibaren kimisine göre yalnız doğup, ölürken de yalnız ölse de; birçok insan yalnızlığın duygusal veya sosyal olarak yaşanan bir süreç olduğu konusunda hem fıkirdir. Duygusal veya sosyal yalnızlıktan hangisinin daha acı veya zevkli olduğu ise kişiden kişiye değişen göreceli bir kavramdır.

Yalnızlık kavramını bireyin benliğinin farklı bölümleri ile yaşadığı *psikolojik yalnızlık*, kişinin bireylerle iletişim kopukluğundan ötürü yaşadığı *kişilerarası yalnızlık*, kültürel şok veya kültürel sorunlar nedeniyle yaşadığı *kültürel yalnızlık* veya dinsel yabancılaşma ile yaşadığı *kozmetik yalnızlık* olarak dört grupta inceleyen Sadler (2011), bireylerin yaşadığı yalnızlığı kategorileştirmiştir. Yalnızlığı “*en büyük servet*” olarak tanımlayan Goethe, insanın kendisini hiç tanımadığı bir toplumda ya da toplumda bulunduğundan daha fazla yalnız

olamayacağını belirtmiştir. Goethe, özlemle aradığı yalnızlığın, eğer içinde bir zevk varsa, tam tadına varabileceğini, çünkü insanın hiçbir zaman kendisini, tanımadığı bir toplulukta olduğundan daha yalnız hissedemeyeceğini söylemiştir (Goethe 2010: 444). Cüceloğlu (2010) da yalnızlığın bireylerin ergenlik ve yaşlılık dönemlerinde yaşadığı bir süreç olduğunun altını çizmiştir. Ergenlikteki yalnızlığın özellikle, ergenlik döneminin verdiği sıkıntılar ve eleştirel bakıştan kaynakladığının altını çizmiştir.

Modernleşmenin ise yalnızlığı farklı bir boyuta taşıdığı düşünülmektedir. Bireylerin iletişim imkânlarının geliştiği günümüz toplumlarında, istenilen an, istenilen bilgiye veya kişiye erişebilmeleri bireylerin iletişimlerini güçlendirirken, paylaşılan ortam birlikteliğini ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle bireyler kitle iletişim araçlarıyla sosyal ortamlarını şekillendirmekte ve bu sosyal grupla da bu araçlar yoluyla pek bir paylaşımda bulunmadan iletişime geçebilmektedir. Yüz yüze iletişimin artık yerini iletişim araçlarıyla yapılan iletişime bırakmış ve bu iletişim şekli günlük yaşamın standardına dönüşmüştür. Sosyal medyadaki kalabalık bir arkadaş/takipçi listesi içinde yalnız bireyleri doğurmuştur. Bireyler toplum içerisinde yaşarken, toplumdan çok sanalda arkadaş edinir ve gerçek dünyada yalnız hayatlarını ikame ettirir durumdadırlar.

Çağımızda yalnızlığın, özellikle modernleşme ile birlikte artık farklı bir boyutta yaşandığı ifade edilmektedir. Artık bireyler, istedikleri an istedikleri bilgiye veya istedikleri kişiye ulaşabilecekleri kitle iletişim ve iletişim araçlarını istedikleri zaman kullanabilmektedirler. Bununla birlikte kitle iletişim araçlarının sosyal ortamları da sanal dünyaya taşınması ile birlikte bireyler, birçok insanla tanışıp görüşürken dahi yalnız kalabilmektedirler. Bu da kalabalıklar içerisinde yaşayan yalnız insanların sayısının artmasına neden olmaktadır. Bu karmaşayı diyalektik yalnızlık olarak nitelendiren Baudrillard bireylerin diyalektik karşıtlığının yok olduğunu ve böylelikle yalnızlaştırıldığını ve yabancılaştırıldığını öne sürmektedir (Baudrillard 2006a: 138-140)

Teknolojik gelişmeler ve modernleşmenin yanı sıra bireyler özellikle sosyal yaşamlarının en

hareketli olduğu, kişiliklerinin oturmaya başladığı bir dönemde üniversite eğitimlerini almaya başlamaktadırlar. Özellikle üniversite yerleşkeleri ile yaşanan şehir arası mesafe, ders yükümlülüğü veya okumak için başka bir şehre geçiş süreçlerinde öğrenciler sosyal çevrelerini değiştirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu kapsamdan hareketle özellikle üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan biri de Çeçen (2007: 187) tarafından yapılmıştır. Çeçen, üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve yaşam doyumlarını ölçmeyi amaçladığı çalışmada, erkek öğrencilerin aileye ilişkin yalnızlık düzeyleri ile kız öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin farklılaştığını, erkeklerin yalnızlığı daha fazla hissettiğini saptamıştır. Aynı çalışmada, romantik ilişkiler bakımından ise benzerlikler belirlenmiştir.

3. YALNIZLIK VE MEDYA KULLANIMI: İNTERNET

Kitle iletişim araçlarının bireyler üzerinde etkisinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Yaşanan teknolojik gelişmelerden sonra kitle iletişim araçları daha geniş kitlelere erişmeye başlamıştır. Günümüzde yaygın kullanımı ve içerik zenginliğiyle dikkat çeken en yeni kitle iletişim aracı internettir. Bu nedenler de bireylerin internet kullanım sürelerini arttırmanın yanı sıra sunduğu içeriklerle kendisine bağımlı hale getirmiştir (Buzlu 2005:5). Bu bağımlılığın nedenleri arasında, internetin erişim kolaylığının yanı sıra gündelik yaşamda vazgeçilmez olması bulunmaktadır.

Her bağımlılığın bireyi asosyalleştirdiği bilinmektedir. Sadece internet kullanan bireylerin ise kendilerini yalnız hissetmedikleri veya kendilerinin yalnız olduklarını kabul etmedikleri düşünülmektedir. İstenilen bilgiye/kişiyeye istenilen anda erişilebilmesi bu düşüncenin yerleşmesine ortam sağlamaktadır. Ancak bireyler günlük yaşantılarında arkadaş sohbetlerini, gerçek mekanlarda yaptıkları sohbetler yerine, sanal ortamlar, sosyal paylaşım ağlarında, forum sitelerinde ve sohbet programları aracılığıyla yapmaktadırlar. Baudrillard (2006b: 139)'ın deyimiyle diyalektik karşıtlıktaki öteki yok edilerek, farkında olmayan bir yalnızlık yaşanmaktadır. Düşünürler ve yeni

yapılan araştırmalarda buna dikkat çekmeye çalışmaktadır.

“Yalnızlık ve Televizyon Kullanımı” isimli çalışmalarında Vesile ve Vedat Çakır (2011) medya kullanımı ve televizyon izlemenin yalnızlıkla baş etme stratejilerinden birisi olduğunu belirtmişlerdir. “Üniversite Gençliğinin Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz” isimli çalışmasında Toruk (2008), Türkiye’de insanların gündelik yaşantısını doldurmada medya büyük bir rol üstlendiğini belirtmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi’nde eğitimlerini sürdüren öğrencilerin, bir kitle iletişim aracı olan interneti kullanma amaçları ve öğrencilerin yalnızlık düzeylerini ölçmek amacıyla yapılan araştırmada şu sorulara cevaplar aranmıştır.

Araştırma Sorusu 1:

Cumhuriyet Üniversitesi’nde eğitimlerini sürdüren öğrencilerin internet kullanım süreleri ne kadardır ?

Araştırma Sorusu 2:

İnterneti kullanımları ile bireylerin yalnızlıkları arasında nasıl bir etkileşim vardır?

Araştırma Sorusu 3:

Cumhuriyet Üniversitesi’nde eğitimlerini sürdüren öğrencilerin cinsiyetleri ile internet kullanımları arasında bir fark var mıdır?

Araştırma Sorusu 4:

Öğrencilerin internet erişim yerleri ve gelir düzeyi arasında bir fark var mıdır?

Araştırma Sorusu 5:

Günlük internet kullanım süreleri ile cinsiyet yalnızlık düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yönteminde izlenen adımlar aşağıda verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini Cumhuriyet Üniversitesi oluşturmaktadır. Ancak zaman, kaynak ve eleman eksikliği nedeniyle araştırmanın örneklemini Cumhuriyet Üniversitesi’nde eğitimleri-

ni sürdüren ve internet kullanan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmada rastlantısal örnekleme yönteminin kullanıldığı görülmüştür. Bu yöntemde evrendeki her eleman, “eşit” ve “bağımsız” seçilme şansına sahiptir (Altunışık ve ark. 2005:129). Böylece üniversitenin yerleşke içerisinde eğitimlerini sürdüren öğrenciler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Anket uygulamasında ise Cumhuriyet Üniversitesi yerleşkesinde eğitimlerini sürdüren 400 öğrenci araştırmanın örneklemi oluşturmuştur.

4.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Araştırma var olan bir durumun saptanmasına yönelik olması nedeniyle tarama modeliyle yapılmıştır. Tarama modelinde en sık kullanılan ölçüm tekniği anket, bu araştırmada da kullanılmıştır.

Anket Ekim 2012 tarihinde Cumhuriyet Üniversitesi’nde eğitimlerini sürdüren 400 öğrenciye uygulanmıştır. Peplau, Russel ve Cutrona tarafından geliştirilen UCLA yalnızlık ölçeği araştırmada kullanılmıştır. Ölçekteki yüksek puanlar bireylerin daha fazla yalnızlık yaşadığına işaret etmektedir. Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Araştırmada uygulanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik özelliklerin de yer aldığı çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde ise UCLA Yalnızlık Ölçeğinden faydalanılmıştır. Bu bölümde 4’lü Likert ölçeği kullanılmıştır. Araştırmayı uygulayacak öğrencilerden işaretlemeleri için her bir soruya (1) Bu Durumu Hiç Yaşamam, (2) Bu Durumu Çok Sık Yaşamam, (3) Bu Durumu Bazen Yaşarım, (4) Bu Durumu Sık Sık Yaşarım seçeneklerini işaretlemeleri istenmiştir. UCLA Yalnızlık Ölçeğinin 44, 47, 48, 49, 51, 53, 58, 59 ve 63. soruları ters kodlanmıştır.

4.3. Verilerin Analizi ve Kullanılan Testler

Verilerin analizi SPSS 15.0 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada kullanılan diğer bir ölçek olan UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Cronbach Alpha değeri ise, 0,788 çıkmıştır. Öğrencilerin yalnızlık dereceleri kesme puanı verilerek değerlendirilmiştir.

Yapılan çalışmada yüzde, frekans, çapraz tablo, ki-kare ayrıca iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için t-testi ve ikiden fazla değişkenin karşılaştırılması için ANOVA testi uygulanmıştır. Kesme puanı hesaplaması örneklemin ortalaması (X) ile standart sapması (SD) toplamlarından bir puan yukarısı bulunarak belirlendi. Araştırmada bireylerin UCLA - LS ortalama puanı 35,42, standart sapması 8,34, kesme puanı 43,76’dır. Yalnızlık düzeyi belirlenen kesme puanına göre 20 - 44 puan “Kendilerini Yalnız Hissetmeyenler”, 45 - 80 puan “Kendilerini Yalnız Hissedenler” şeklinde değerlendirilmiştir.

4.4. Bulgular

Tablo 1’de Cumhuriyet Üniversitesi’nde uygulanan ankete cevap veren öğrencilere dair demografik bilgiler bulunmaktadır. Ankete cevap veren öğrencilerin sayısı 400’dür. Bu öğrencilerin 208 tanesi erkek, 192 tanesi kadındır. Cinsiyetlerin oransal değerleri ise erkek % 52, kadın % 48’dir.

Tablo 1. İnternet Kullanan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	208	52
	Kadın	192	48
	Toplam	400	100
Aylık Gelir	500 TL ve daha az	45	12,3
	501-1000	100	27,2
	1001-1500	108	29,4
	1501-2000	64	17,4
	2001 TL ve üstü	50	13,6
	Toplam	367	100

Tablo 2. İnternet Kullanan Öğrencilerin Bölümlere Göre Dağılımı

Bölümler	Frekans (f)	Yüzde (%)
B.E.S.Y.O.	41	10,2
C.M.Y.O.	35	8,8
Eğitim Fak.	36	9
Fen-Edeb.	39	9,8
G.S.F.	18	4,5
İ.İ.B.F.	32	8
İletişim Fak.	47	11,8
Müh. Fak.	33	8,2
S.B.F.	34	8,5
S.H.M.Y.O	26	6,5
S.M.Y.O.	40	10
Tıp Fak.	19	4,8
Toplam	400	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördükleri bölümlerin dağılımına ilişkin verilere bakıldığında en yüksek oran % 11,8 ile İletişim Fakültesine aittir. Oranın bu şekilde yüksek çıkmasının nedeni bu bölümde okuyan öğrencilerin sayıları ve anket dönüşlerinin fazlalığından kaynaklanmaktadır. Eğitim görülen bölümlerin dağılımına bakıldığında % 10,2 ile B.E.S.Y.O., % 10 ile S.M.Y.O, % 9,8 ile Fen - Edebiyat Fakültesi, % 9 ile Eğitim Fakültesi, % 8,8 ile C.M.Y.O, % 8,5 ile S.B.F., % 8 ile İ.İ.B.F. izlemektedir. Tıp Fakültesi % 4,8 ile temsil edilirken onu % 4,5 ile G.S.F. takip etmektedir.

Tablo 3. Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Dağılımları

Boş Zaman Değerlendirme ve Kitle İletişim Araçları	Frekans (f)	Yüzde (%)
Müzik Dinlerim	211	15,6
İnternette Zaman Geçiririm	204	15,1
Kitap Okurum	190	14,1
Sosyal Çevreme Vakit Ayırırım	168	12,4
Tv İzlerim	154	11,4
Gazete / Dergi Okurum	128	9,5
Spor Yaparım	105	7,8
Alışveriş Yaparım	95	7
Ailemle Vakit Geçiririm	85	6,3
Diğer	12	0,9
Toplam	1352	100

Tablo 3’de ankete cevap veren öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme şekilleri verilmiştir. Katılımcıların birden fazla seçeneğe cevap verebildikleri bu soruda boş zamanlarını % 15,6’nın müzik dinleyerek, % 15,1’inin internette zaman geçirerek, % 14,1’inin kitap okuyarak, % 12,4’ünün sosyal çevresine vakit ayırarak, % 11,4’ünün televizyon izleyerek, % 9,5’inin gazete veya dergi okuyarak, % 7,8’inin spor yaparak, % 7’nin alışveriş yaparak, % 6,3’ünün ailesine vakit ayırarak, % 0,9’unda ders çalışarak, uyuyarak vb. şekilde değerlendirdiği saptanmıştır. Bu sonuçlar ankete katılan öğrencilerin ailelerine vakit ayırmak, alışveriş yapmak ve spor yapmanın yerine dağılımlar incelendiğinde bir kitle iletişim aracını kullanarak aktivitede bulunduklarını göstermektedir

Tablo 4. Katılımcıların Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Sıklıkları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Dergi	356	1,00	5,00	3,77	1,24
Gazete	304	1,00	5,00	3,44	1,37
İnternet	308	1,00	5,00	3,08	1,27
Radıo	252	1,00	5,00	2,84	1,35
Televizyon	240	1,00	5,00	1,91	0,98

Tablo 4'te boş zaman değerlendirmek için en fazla tercih edilen kitle iletişim araçlarının kullanım sıklıkları incelenmiştir. Yapılan bu inceleme sonucunda en yüksek kullanım ortalamasına sahip olan kitle iletişim aracı 3,7753 oranıyla dergidir. Bu aracı sırasıyla 3,4474 ile gazete takip etmektedir. Üniversite öğrencileri-

nin en az kullandıkları kitle iletişim aracı ise 1,9167 ile ortalama ile televizyon olmuştur. Televizyonun üniversite öğrencileri tarafından az kullanılmasının nedeni ise, öğrencilerin ders yoğunluğu, evlerinde ve yurtlarında kişisel televizyonlarının olmayışı gibi nedenleri düşündürmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların İnternet Kullanımlarına İlişkin Bulgular

İnternet ve İnternet Erişimleri		Frekans (f)	Yüzde (%)	Güvenilirlik ve Kullanılan Sosyal Paylaşım Ağları		Frekans (f)	Yüzde (%)
İnternet Erişimi	Evimden	179	45,9	İnternet Güvenir- liliği	Hiç Güvenilmez	34	8,7
	Okuldan	8	2,1		Güvenilmez	75	19,1
	İnternet kafeden	73	18,7		Orta	233	59,3
	İşyerimden	2	0,5		Güvenilir	42	10,7
	Yurttan	88	22,6		Çok Güvenilir	9	2,3
	Diğer	40	10,3		Toplam	393	100
	Toplam	390	100	Kullanı- lan Sosyal Paylaşım Ağları	Twitter	9	2,3
İnternet Kullanım Süreleri	1 saatten Az	162	42,7		Facebook	308	80,4
	2 – 3 saat	109	28,8		MySpace	7	1,8
	4 – 5 saat	31	8,2		LinkedIn	2	0,5
	6 saatten fazla	12	3,2		Diğer	57	14,9
	Toplam	379	100		Toplam	383	100

Tablo 5’te ankete cevap veren Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin internet kullanım süreleri ile internet kullanımları hakkında bilgiler verilmiştir. Çıkan sonuçlara göre öğrencilerin %45,9’i internete erişiminizi nereden sağlıyorsunuz sorusuna erişimlerini evlerinden sağladıkları cevabını vermişlerdir. % 22.6’sı kaldıkları yurtlardan, % 18.7’si internet kafelerden, % 10.3’ü arkadaşlarından, akrabalarından, komşularından, kablosuz noktalardan gibi diğer yerlerden, % 2.1’i eğitim gördükleri bölümlerden, % 0,5’lik bir kesim ise internete erişimlerini işyerlerinden sağlamaktadırlar.

Katılımcıların % 42.7’si interneti bir saatten az, % 28.8’i 2 - 3 saat, % 8.2’si 4 - 5 saat, % 3,2’si ise 6 saat ve üzeri zaman diliminde interneti kullanmaktadırlar.

Ankete cevap veren öğrencilerin interneti, % 59.3 orta derecede güvenilir, % 19.1’i güvenilmez, % 10.7’si güvenilir, % 2.3’ü çok güvenilir, % 8.7’si ise hiç güvenilmez bir iletişim aracı olarak değerlendirmişlerdir.

İnternette kullanılan sosyal paylaşım ağları ile ilgili soruda, %80.4’lük bir oranın Facebook sitesini kullandığı görülmüştür. Kullanılan sosyal paylaşım ağları içerisinde en fazla tercih edilen Facebook iken, en az tercih edilen ise %0,5 ise özellikle iş arayanlar veya profesyonel özgeçmiş oluşturmak için kullanılan LinkedIn sitesi olmuştur.

Tablo 7. Cinsiyete Göre İnternete Gün İçerisinde Ne Kadar Süre Girildiği

$X^2= 16,116;$ $p= 0.003$			1 saatten az	2 – 3 Saat	4 – 5 saat	6 Saat	Toplam
Kadın	n		87	65	20	6	178
	%		48,9	36,5	11,2	3,3	100
Erkek	n		79	65	33	21	198
	%		39,9	32,8	16,7	10,6	100
Toplam	n		166	130	53	27	376
	%		44,1	34,6	14,1	7,1	100

Tablo 7’de cinsiyet ile internet kullanım süreleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde ($X^2= 16,116$; $p = 0.003$) ki kare testinin sig değeri (p değeri) 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki vardır. Yani cinsiyet ile internet kullanım süreleri arasında anlamlı bir ilişkiden söz edilebilir.

Tablo 6. Cinsiyet ile Kitle iletişim Araçları Arasındaki İlişki

	Cinsiyet	N	Mean	Sig.
Gazete	Kadın	153	2,89	0,00
	Erkek	151	3,27	
Dergi	Kadın	127	1,91	0,97
	Erkek	129	1,91	
Televizyon	Kadın	150	3,33	0,14
	Erkek	150	3,56	
Radyo	Kadın	132	2,92	0,56
	Erkek	116	2,80	
İnternet	Kadın	170	3,64	0,05
	Erkek	182	3,89	

Yapılan t-testi sonucunda kitle iletişim araçlarından gazete ile cinsiyet arasında (p değeri) 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir farklılık vardır. Kadın ve erkek arasındaki bu farklılığın nedeni erkeklerin gazete okuma sıklığının kadınlara göre daha fazla olmasıdır. Diğer kitle iletişim araçları ile cinsiyet arasında ($p>0,05$) anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Cinsiyete göre internet kullanım süreleri incelendiğinde kadınların %48,9’unun bir saatten az, %36.5’inin 2-3 saat, %11.2’sinin 4 – 5 saat, % 3,3’ünün da 6 saat kullandığı tespit edilmiştir.

Aynı analizde erkeklerin internet kullanımlarında ise erkeklerin % 39,9’unun bir saatten az,

% 32.8'inin 2 – 3 saat, % 16.7'sinin 4 – 5 saat, % 10.6'sının ise 6 saat internete eriştikleri saptanmıştır

Kadın ve erkeklerin internet erişimlerinin benzer çıkmasının nedenleri arasında, öğrencilere anket uygulanırken yapılan yüz yüze görüşmelerde, öğrencilerin bilgisayar başında oyun oynadıkları, müzik dinledikleri veya film izledikleri zamanı düşünmeden değerlendirme yaptıkları görülmüştür. Bu da cinsiyetler arasında anlamlı bir ilişkinin çıkmasına ortam sağlamıştır.

Tablo 8. UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Yüzdelik Dağılımları

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kendisini Yalnız Hissetmeyenler	326	82,5
Kendisini Yalnız Hissedenler	69	17,5
Toplam	395	100,0

Tablo 8'de araştırmaya katılan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri incelendiğinde % 82,5'inin kendisini yalnız hissetmediği, %17,5'inin ise kendilerini yalnız tanımladıkları görülmektedir. Bu sonuç ise "Yalnızlık Ve Medya Kullanım: İnternet" başlığında değindiğimiz konunun benzerini ortaya çıkarmaktadır. İnterneti ve sosyal paylaşım ağlarını sık kullanan öğrenciler kendilerini yalnız hissetmemektedirler. Bu da öğrencilerin, kendilerinin yarattığı sanal sosyal ortamda yalnız hissetmediklerinin göstergesi olarak düşünülmektedir.

Tablo 9. Yalnızlık Düzeyleri ile İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişki

Yalnızlık Düzeyleri		Df	Mean Sq.	F	Sig.
	Gruplar arasında	4	,186	1,279	,278
	Gruplar İçinde	369	,145		

Yapılan analiz sonucunda yalnızlık düzeyleri ile internet kullanım süreleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda yalnızlık düzeylerinin 0,278 olduğu belirlenmiştir. Bu da internet kullanım süreleri ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Tablo 10. Demografik Değişkenler ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

Yalnızlık Düzeyleri		N	Mean	Sig.
	Kadın	191	1,12	0,01
	Erkek	204	1,22	

Tablo 10'da cinsiyet ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda kadınların ortalama değeri **1,12** erkeklerin ise **1,22'dir**. Çıkan bu sonuç kadın ve erkeklerin yalnızlığı farklı değerlendirdikleri sonucunu ortaya çıkarmıştır. Yapılan T – testi sonucunda yalnızlık düzeyleri ile cinsiyet arasındaki farklılığa bakıldığında **0,012** ($p < 0.05$) olduğundan anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 11. Katılımcıların Yaş Kategorisine Göre Yalnızlık Düzeyindeki Farklılık

Yalnızlık Düzeyleri		df	Mean Sq.	F	Sig.
	Gruplar arasında	13	,29	2,04	,01
	Gruplar İçinde	352	,14		

Analizlerde UCLA ölçeğinin yalnızlık düzeyleri ile yaş arasındaki farklara bakıldığında 0,01 ile anlamlı farklılığın olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 12. Katılımcıların Aylık Gelir Kategorisine Göre Yalnızlık Düzeyindeki Farklılık

Yalnızlık Düzeyleri		Df	Mean Sq.	F	Sig.
	Gruplar arasında	5	,03	0,23	,94
	Gruplar İçinde	356	,14		

Aynı analiz sonucunda aylık gelir ile yalnız düzeyleri arasında 0,947 ile herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin internet kullanım durumlarını belirlemek ve aynı zamanda bireylerin serbest zamanlarında kullandıkları bir araç olarak internetin kişilerin yalnızlık durumlarına ne denli etkide bulunduğunu tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonuçları incelendiğinde öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme aktiviteleri öncelikle müzik dinlemek ve interneti kullanmak olarak belirlenmiştir. Ayrıca internet öğrencilerin en sık kullandığı kitle iletişim aracı olarak öne çıkmıştır. Ancak araştırma sonuçları incelendiğinde öğrencilerin en sık kullandığı iletişim aracı olan internetin güvenilirlik seviyesi ise orta derecede bulunarak bir çelişki ortaya çıkmıştır.

İnternet kullanımının arttığı günümüz toplumlarında bireylerin internet üzerinden günlük işlerini yürütmeleri ve sosyal çevreleriyle iletişime girmeleri nedeniyle, gerçek dünyada yalnızken sanal dünyada yalnız olmadıkları, bu nedenle de gerçek yalnızlık ile sanal yalnızlığı birbirinden ayıramadıkları düşünülmektedir. Yapılan araştırmanın sonucunda yalnızlık algısının kadın ve erkekler tarafından aynı düzeylerde değerlendirildiği saptanmıştır. UCLA ölçeğinden alınan puanların ortalamasına göre yapılan değerlendirme de kendini yalnız hissedendenlerin çok fazla interneti kullanmadığı sonucuna varılmıştır. Erkek ve kadınların yalnızlık düzeyleri incelendiğinde, yalnızlık açısından farklı düşündükleri görülmüştür.

İnternet erişimleri ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde ise, kadın ve erkeklerin internet erişimlerinde çok büyük bir oransal farklılığın olmadığı saptanmıştır. Yalnızlık ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında erkeklerin ise kadınlara oranla kendilerini daha fazla yalnız hissettikleri belirlenmiştir. Bu durumu erkeklerin internet kullanım sürelerini etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmada internet kullanımının yarattığı bağımlılık ve bunun sonuçları üzerine yapılan araştırmaların dışında olan bu çalışmada; öğ-

rencilerin bağımlılıktan ziyade boş zaman ve serbest zaman algısı içerisinde interneti kullanımları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda kadın ve erkeklerin internet kullanımı, yalnızlık algısı gibi konularda genellikle hem fikir olduğu saptanmıştır.

Batıgün ve Hasta (2010: 217) bireyler günlük yaşamlarında kendilerini rahatlıkla ifade edemeyen, sosyal ilişkilerinde engeller yaşayan bireylerin kendilerini ifade etmek ve sosyalleşmek için internete yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da benzer bir düşünce hakim olmuştur. Öğrencilerin sosyal çevreleri ile haberleşmeyi kolay ve ucuz hale getirmesi, kendilerini daha rahat ifade edebilmeye imkan sunduğu için interneti sıklıkla kullandıkları, bu nedenle de yalnızlık düzeylerini net olarak değerlendiremedikleri düşünülmektedir.

Toruk'un (2008) yaptığı "Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz" çalışmasındaki bulguların aksine yapılan bu çalışmada cinsiyetler ile internet kullanım süreleri arasında farklılık saptanmamış, gelir farklılıklarının internet kullanımları arasında aşırı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar araştırmanın yapıldığı zaman ile bu araştırma arasında geçen zaman süresinde, internetin artık günlük yaşamın bir eklentisi olduğunun, internet kafelerde erkek egemenliğinde olan internetin artık her evde, her yeni teknolojik üründe, kablosuz olarak var olmasının bir göstergesi niteliğindedir.

Araştırma genel olarak öğrencilerin internet kullanımları ve zamanı değerlendirme şekilleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu araştırmadan sonra yapılacak olanların, bireylerin sosyal çevre iletişime geçtikleri sanal ve gerçek mekanlar arasındaki farkın üzerine yoğunlaşarak, yalnızlığı farklı bir şekilde ele alması daha farklı sonuçları ele çıkaracağı düşünülmektedir.

Zaman ve kaynak yetersizliği nedeniyle sadece Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırmanın sonuçlarının başka üniversitede okuyan öğrencilerin yalnızlık düzeyleri ve internet kullanımları arasında paralellik olduğunu düşündürmektedir.

Sonuç olarak, kitle iletişim araçlarının en yeni si interneti kullanmak öğrenciler için günlük

yaşamdaki sıradan bir faaliyet halini almıştır. Hatta bazıları için gerçek mekanlardan öte sanal dünya daha öne çıkar duruma gelmiştir. Sesli, görüntülü iletişime imkan sağlaması, her geçen gün internet özelliğini barındıran yeni teknolojik cihazların çıkması, internetin etkisini arttıracakı düşünülmektedir. Bu artışın ise; sanal dünyaya hapsolan, sanal dünyada istediği kişi olabilen, sosyal paylaşım ağlarında arkadaş yoğunluğuna sahip ancak gerçekte yalnız bireyleri ortaya çıkaracakı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Altunışık R, Coşkun R, Bayraktaroğlu S ve Yıldırım E (2007) Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

Aydoğan F (2000) Medya ve Serbest Zaman, Om Yayınevi, İstanbul.

Baudrillard J (2006a) Amerika, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Baudrillard J (2006b) Kusursuz Cinayet, Ayrıntı, İstanbul.

Batıgün D A ve Hasta D (2010) İnternet Bağımlılığı:Yalnızlık ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme, Anadolu Psikiyatri Derg, 11, 213-219.

Burke P (1996) The Invention Of Leisure in Early Modern Europe, Past and Present, 136-146.

Cüceloğlu D (2010) Ergenlik ve Yalnızlık Sorusu,<http://www.dogancuceloglu.net/yazilar/188-ergenlik-ve-yalnizlik-sorusu>, erişim tarihi: 13.07.2011.

Çakır V ve Çakır V (2011) Yalnızlık ve Televizyon Kullanımı, Selçuk İletişim, 7 (1) 131-147.

Çeçen A R (2007) Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Yaşam Doyumu Düzeylerine Göre Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg, 180-190.

Eryazar K (2012) Sosyal Medya: Üçü Bir Arada!, <http://www.farklibirbakis.com/sosyal-medya-ucu-bir-arada/>, erişim tarihi: 20.11.2012.

Goethe J W (2010) Goethe Der ki, G. Aytaç (çev), DoğuBatı, Ankara.

Jay M (2001) Adorno, Ünsal Oskay (çev), Der Yayınları, İstanbul.

McLean D D, Hurd A R ve Rogers N B (2008) Kraus' Recreation And Leisure In Modern Society (8.b.), Jones And Bartlett Publishers, Mississauga, Canada.

Oskay Ü (2001) Müzik ve Yabancılaşma Aristo, Huizinga ve Adorno Açısından Bir Ön Çalışma, Der Yayınları, İstanbul.

Sadler W (2011) The Six Types Of Loneliness, <http://www.bctherapists.com/2/category/the%20six%20types%20of%20loneliness/1.html> erişim tarihi: 23.06. 2011.

Şahin V (2012) Zaman Kavramı Üzerine Bir Tartışma, <http://www.evrensel.net/news.php?id=36149>, erişim tarihi: 23.11.2012.

Toruk İ (2008) Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analizi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Derg, 19, 475-479.

Özcan K N (2005) Üniversite Öğrencilerinde İnternet Kullanımının Psikososyal Durumla İlişkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İÜ Sağ. Bil. Enst., İstanbul.

Tezcan M (1993) Boş Zamanlar Sosyolojisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.

Veal A J (1992) Definitions of Leisure and Recreation. Australian Journal of Leisure and Recreation, 44-52.

Veblen T (1915) The Theory Of The Leisure Class., Penn State Electronic Classics Series Publication, Pennsylvania State, <http://archive.org/stream/theoryofleisurec00vebliala#page/92/mode/2up>, erişim tarihi: 10.11.2012.

Wilensky H (1960) Work, Careers and Social Integration. International Social Science (12), 544-560.

www.trthaber.net (2012) Gençler İnterneti Niçin Kullanıyor? <http://www.trthaber.com/haber/bilim-teknik/gencler-interneti-nicin-kullaniyor-58902.html>, erişim tarihi: 20.11. 2012

www.wikipedia.com (2012) İnternetin Tarihsel Gelişimi,http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nternetin_tarihsel_geli%C5%9Fimi, erişim tarihi: 01.12.2012.

Yeşiltaş E (2008) II. Dünya Savaşı Sonrasında Dünya'da Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değışme, B. Ata içinde, Bilim Teknoloji ve Sosyal Değışme, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 305-335.

Yüzgeç Y (2012) Çılgın İstatistik, <http://www.techcekirdek.com/haberler/mobile-sosyal-medya-facebook-twitter-google-teknoloji-yazilim/cilgin-istatistik> erişim tarihi: 20.11.2012.